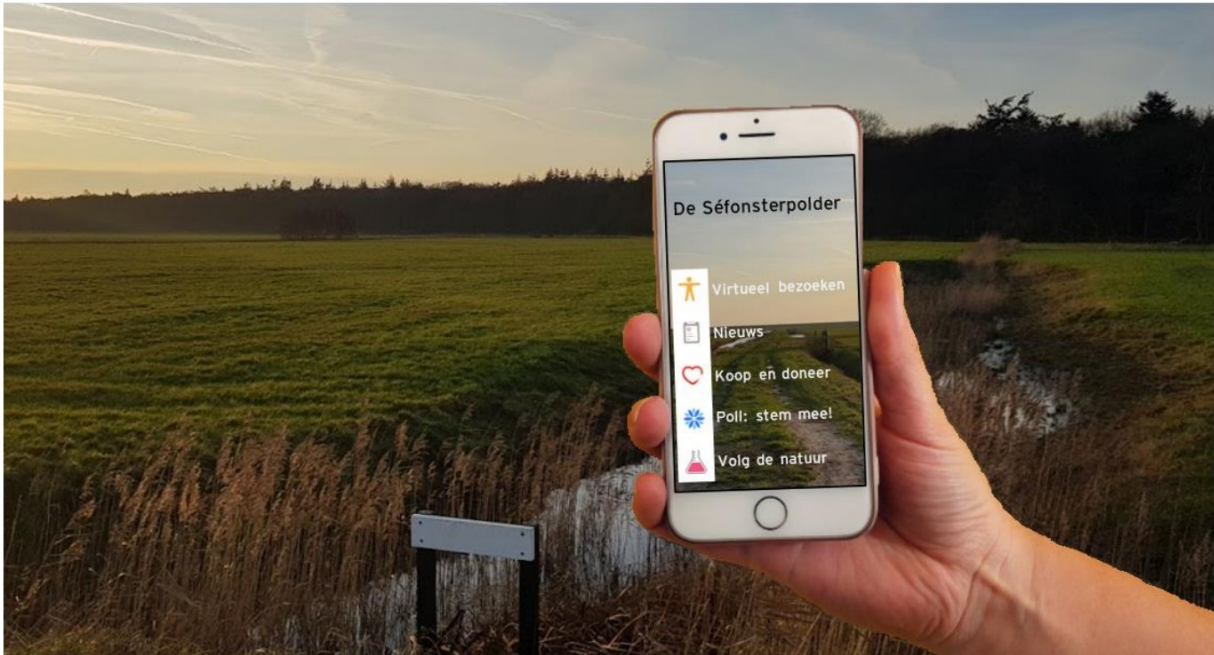


De Séfonsterpolder app, uw eigen natuur in uw eigen hand!

Dichter bij de natuur was u nog nooit



Beheer-/realisatieplan Séfonsterpolder



Colofon

Titel: Beheer-/realisatieplan Séfonsterpolder

Status: Definitief

Datum: Januari 2020

Auteur(s): [REDACTED] MSc.

Kaartmateriaal: Provincie Fryslân

Projectnummer: 11051986-18012020

© januari 2020

Inhoudsopgave

Inleiding.....	5
A. Haalbaarheid van de natuurambitie	6
1. Beschrijving van realisatie handelingen	6
• Wijze van verschralen.....	6
• Wijze van peilbeheer	6
• Wijze van her(inrichting).....	7
• Wijze van bekalken.....	7
2. Risicofactoren haalbaarheid	8
B. Kwaliteit van het voorgestelde natuurbeheer	10
3. Wijze van toepassen natuurbeheer	10
• Inzet vee.....	10
• Duur van inscharen.....	10
• Inzet van materieel en machines	11
• Uitbesteding beheerswerkzaamheden.....	11
• Gemaakte afspraken uitbesteding	11
• Bemesting	11
• Maaien	11
C. Kwaliteit van de voorgestelde invulling van openstelling (recreatie), monitoring en evaluatie ...	13
4. Wijze van openstelling en onderhouden.....	13
• De Séfonsterpolder app	13
• Het onderhouden van de bestaande voorzieningen	15
• Ontwikkelen nieuwe voorzieningen	15
• Openstellingsperiode.....	15
5. Wijze van monitoring en evaluatie	15
• Frequentie van monitoring	15
• Wat wordt er gemonitord?	16
• Door wie wordt er gemonitord?	17
• Op welke wijze vindt evaluatie plaats?.....	17
D. Beheerafstemming met omliggende percelen	18
E. Samenwerking met andere partijen	19
• Digitale volgers.....	19
• Vereniging Bosk & Greide	19
• Kollektyf Westergo (en daarmee Kollektievenberied Fryslân).....	19
• Omliggende grondeigenaren	19
• Vogelwacht Balk en omstreken.....	19
• Empatec	20
• Veehouders uit de regio	20
• V.O.F. Koopman Kraan en Loonbedrijf	20
• Samenwerkingsverband Noord Nederland.....	20
• Web applicatie (app) bouwers en communicatie deskundigen.....	20
• Ecologische adviesbureaus	21
• Crowdfunding platform Geldvoorelkaar.nl.....	21
• Meetinstrumentatie bedrijven,.....	21



• Natuurcollectief Fryslân.....	21
F. Ervaring met natuurbeheer	22
G. Beschrijving kosten en opbrengsten	23
• Maatschappelijke kosten en opbrengsten (MKBA)	23
• Financiële kosten en opbrengsten	23



Inleiding

Een app (web applicatie) waarmee u uw eigen natuur kunt volgen, beleven en waar u in mee kunt beslissen. Een uniek nieuw project wat een opstap kan zijn naar een nieuwe natuurbeleving in Nederland. Binnen de gemeente De Fryske Marren ligt een bijzonder natuurgebied in wording: De Séfonsterpolder genaamd. In opdracht van de beoogd beheerder heeft opdrachtnemer een beheer-/realisatieplan opgesteld voor dit gebied. Op verzoek en in samenwerking met [REDACTED] is dit plan uitgebreid met een aantal aspecten aangaande uitgebreide monitoring en evaluatie. De burgers en geïnteresseerden uit de omgeving, en misschien wel van ver daar buiten, mee laten leven met het project. Ze betrekken en stemrecht geven. Educatie, maar ook directe betrokkenheid: met De Séfonsterpolder app wordt het werkelijkheid.

Het onderhavig beheerplan is beknopt en beschrijft per element de gevraagde aspecten. Voor de vaststelling van de huidige situatie is op vrijdag 13 december 2019 door [REDACTED] MSc. een bezoek gebracht aan het terrein en zijn vegetatieopnames gemaakt. Vervolgens is een beheerplan voor de periode 2020-2026 opgesteld. In de komende jaren, indien gegund wordt, zal het gebied jaarlijks opnieuw worden bezocht om zo, waar nodig, het beheer-/realisatieplan bij te stellen.

In hoofdstuk C vindt u uitleg over De Séfonsterpolder app, echter wordt in de eerdere hoofdstukken al naar deze app verwezen. Daarom kan het raadzaam zijn om eerst kennis te nemen van hoofdstuk C. In dit beheer-/realisatieplan is ervoor gekozen om aansluiting te houden bij de voorgeschreven voorwaarden en derhalve wordt De Séfonsterpolder app in hoofdstuk C nader uiteengezet.



A. Haalbaarheid van de natuurambitie

1. Beschrijving van realisatie handelingen

- Wijze van verschrallen

Ter verschralling van het grasland wordt hooilandbeheer ingevoerd. Dit betekent dat het grasland twee keer per jaar wordt gemaaid. Het maaisel zal uit het terrein worden afgevoerd. Het maaien vindt plaats na half juni en in september. Er wordt gepoogd mozaïek maaien toe te passen, waardoor verschillend vegetatiestadia in het gebied gelijktijdig aanwezig zullen zijn. De maaifrequentie is tijdelijk. Er wordt namelijk twee keer gemaaid ten behoeve van verschralling. Afhankelijk van de gerealiseerde verschralling, kan daarna met één keer maaien en afvoeren per jaar en na-beweiding worden volstaan. In mei worden de locaties met akkerdistel handmatig gemaaid. Hierdoor wordt deze soort teruggedrongen en is het maaisel van de integrale maaibeurten interessanter om af te zetten bij boeren. Door de buitenranden slechts één keer per 3 jaar gefaseerd te maaien ontstaat een interessante zoom voor onder meer insecten.


Om de natuur een handje te helpen worden stroken in De Séfonsterpolder ingezaaid met een bloemrijk mengsel op basis van een vooraf afgestemde mozaïek. Bloemrijke mengsels betekenen dat naast gras ook andere plantensoorten een kans krijgen, zodat een kleurrijk geheel ontstaat. Dit wordt gestimuleerd door middel van verschralling. Verschralling is het voedselarmere maken van de grond. Op voedselarme plekken staan normaliter meer plantensoorten omdat op voedselrijke plekken bepaalde planten de overhand nemen. Verschralling gebeurt door jaarlijks één à twee keer te maaien en het maaisel af te voeren. Er zijn redenen genoeg om wilde bloemen toe te passen. Ten eerste draagt het bij aan een goede leefomgeving voor allerlei bestuivende insecten, bijen, vlinders en andere dieren. Daarnaast maken wilde bloemen in het openbaar groen de leefomgeving mooier. Het ontstaan van bloemrijke stroken heeft wel tijd nodig. Dat betekent dat het geschetste beeld de eerste jaren niet is te verwachten. Alles hangt af van de groeiomstandigheden. Een feit is echter hoe langer er op natuurlijke wijze wordt beheerd, hoe gevarieerder en mooier het resultaat wordt.

- Wijze van peilbeheer

In De Séfonsterpolder zal door de betrokken samenwerkingspartners samen met gebiedspartners hard worden gewerkt aan een robuust en toekomstbestendig watersysteem. Dit moet er voor zorgen dat zowel natuur als landbouw van een zo optimaal mogelijk (grond)waterpeil kunnen profiteren. Een eerste stap hierin is het instellen van (nieuwe) streefpeilen.

Veranderde bedrijfsvoering en grondgebruik in dit gebied stellen andere eisen aan het waterbeheer dan in het verleden. En weersextremen, die vaker kunnen voorkomen, zijn het gevolg van een veranderend klimaat. Daar kunnen we niet omheen, dus moet het watersysteem hier zo goed mogelijk op worden voorbereid. Daarom gaan we samen met de samenwerkingspartners aan de slag om te kijken hoe we het water beter vast kunnen houden en de water aan- en afvoer en peilbeheersing kunnen optimaliseren.

Samen met de samenwerkingspartners en gebiedspartners wil de beoogd beheerder in gesprek gaan over het peilbeheer in de het gebied. Waar liggen knelpunten, waar kan het beter en hoe dan? De oplossingsrichtingen en peilvoorstellen worden besproken en waar nodig in kleinere groepen uitgewerkt tot de beste keuzes voor het gebied. Een oplossing kan zijn het uitvoeren van maatregelen zoals het automatiseren van de stuw middels digitale aansturing. Dit zou perfect te combineren zijn met communicatie via de app. De eerste stap in de uitvoering van deze visie is het



verzamelen van input. Zo kunnen zowel de natuur als de omliggende landbouw, vooruit. Een streefpeil is een vast ingesteld peil bij een stuw of duiker en heeft een natuurlijk beheermarge.

Een streefpeil wordt vervolgens door de beheerder jaarrond nagestreefd tijdens gemiddelde weersomstandigheden. Met de beheermarge is het mogelijk om tijdelijk in te spelen op droge en natte situaties. Bij een extreem natte of extreem droge situatie blijft maatwerk van toepassing en mag er afgeweken worden van de beheermarge. Vanwege de extreme droogte in 2018 en 2019 is hoogstwaarschijnlijk afgeweken van de beheermarges in het gebied. Toch kan dit nu door geïnteresseerden niet eenvoudig worden gevolgd, met de nieuwe app kan dit wel. Ook hier zal dit de betrokkenheid en input extreem vergroten.

- Wijze van her(in)richting)

In het Natuurbeheerplan van de provincie Fryslân is voor De Séfonsterpolder (zowel voor korte als lange termijn) het beheertype/de ambitie Kruiden- en faunarijck grasland (N12.02) toegekend. Dit is kruidenrijk grasland waarbij de plantengroei divers is. De beoogde beheerder gaat zich inspannen om deze ontwikkeling tot kruiden- en faunarijck grasland door te zetten. De eerder genoemde verschralling, zie A.1., speelt hierin een grote rol. Er dienen verschillende werkwijzen te worden gehanteerd om dit te bereiken. Hierbij moet u denken aan:

- Tegengaan van strooiselophoping, verruiging en verbossing door middel van het afvoeren van maaisel;
- zorgen voor kleinschalige structuurvariatie door mozaïkmaaien, alsmede het inzaaien van bloemrijke stroken om zo ruimte te bieden aan allerlei diergroepen als dagvlinders, insecten, reptielen, vogels e.d.; en
- het creëren van een gunstige vegetatiestructuur voor weidevogels, wederom door mozaïkmaaien.

Daarnaast dienen de struikbeplanting in de overgangszone tussen grasland en bos in stand te worden gehouden. Hierbij moet u denken aan onderhoudsmaatregelen als het jaarlijks verwijderen van boomopslag.


De aanwezige poel valt onder het beheertype Poel- en klein historisch water (L01.01). Om dit in goede conditie te houden moet u denken aan wijze van inrichting als:

- Periodieke opschoning, eens per 2 jaar;
- afrastering van de helft van de oevers om vertrapping te voorkomen;
- tegengaan van overwoekering van de oeverlengte meer dan 25%; en
- afvoer van slootmaaisel of bagger.

Daarnaast zal in het gebied het verbod op loslopende honden blijven gelden. Hiervoor zullen, voor zover niet voldoende aanwezig, nieuwe borden worden geplaatst om bezoekers hier op te wijzen. Eventueel zal handhaving plaatsvinden in overleg met daarvoor bevoegde instanties.

- Wijze van bekalken

Het incidenteel toedienen van kalk of kalkhoudende stoffen om verzuring tegen te gaan behoort tot een van de beheersmaatregelen van de toekomst. Omdat de grond voldoende draagkrachtig is, zal dit met conventionele kleine machines mogelijk zijn. Dit kan in loonwerk worden uitgevoerd.



In de gebieden welke belangrijk zijn voor weidevogels en waar sprake is van bodemverzuring kan dit tevens nodig zijn. Omdat middels de app constant de zuurgraad op verschillende plaatsen zal worden gemonitord, is dit eenvoudig te volgen. Zowel voor de beheerder als ook voor de bezoekers. Bij een pH van 4,5 of lager zal, in de daarvoor geschikte periode, over worden gegaan tot bekalking. De verschijning van zure soorten zullen dit dan ook onderstrepen. Weidevogels zijn voor hun voedsel afhankelijk van voldoende aanbod van bodemfauna als regenwormen en vliegen/muggenlarven. Bodemfauna gedijt slecht onder zure omstandigheden.


Bekalken zal niet worden uitgevoerd onder te natte omstandigheden in verband met het risico op uitspoeling, alsmede het risico op insporing.

De benodigde dosis kalk zal afhankelijk zijn van de mate van verzuring en de gebruikte kalkmeststof. Doorgaans zal moeten worden gedacht aan een gift van 250-750 kg/ha/jaar. Hoe vaak bekalking nodig zal zijn, is ook afhankelijk van de situatie en de gerealiseerde daling in pH.

2. Risicofactoren haalbaarheid

Natuurlijk zijn er altijd de nodige risico's verbonden aan het aanleggen van nieuwe natuur. Mogelijke knelpunten zijn: 1. Ontstaan van dichte, eenvormige vegetaties die weinig kruidenrijk zijn. Ze worden vaak gedomineerd door enkele soorten (bijv. kweek, kroppaar, rietgras, gestreepte witbol). 2. Ongewenste of overmatige groei van boom- en struikvormende soorten. In ieder geval bij een oppervlakteaandeel van ca. 20% of meer; 3. Te schrale of zure omstandigheden: verzuring leidt op droge gronden tot dominantie van zwenk- en struisgrassen of witbol en onder natte omstandigheden tot dominantie van pitrus.

Het beheer bestaat op korte termijn vooral uit hooiland, beheer door maaien, gevolgd door beweiden. Op langere termijn, na 2 of 3 jaar, zal naar verwachting eenmaal maaien per jaar volstaan om verschraling te kunnen bewerkstelligen en kan de rest worden beheerd middels begrazing. Kruiden- en faunarijke graslanden zijn vegetaties van voedselrijke omstandigheden, maar de productiviteit kan sterk verschillen. De intensiteit van het beheer moet worden afgestemd op de vegetatieproductie. Doorgaans kunnen we met seizoensbeweiden volstaan, waarbij de dichtheid kan variëren (tot ca. 1,5 GVE/ha). Bij een nog vrij hoge productie (ca. 6 ton droge stof per ha of meer) kan – vaak tijdelijk – gemaaid en na-beweid worden om eerst verder verschraald te worden; bemesting moet dan achterwege blijven. Als de productie afneemt kan worden overgeschakeld op beweiding. Het risico is natuurlijk dat de gronden ondanks de afvoer van hooi en het begrazen toch te rijk blijven, door overbemesting in het verleden, waardoor de productie te hoog blijft en nieuwe soorten moeite hebben zich te vestigen. Kleinschalige structuurvariatie kan ontstaan door de veedichtheid permanent te verlagen, of door delen permanent of tijdelijk uit te rasteren (bijv. slootkanten of randen langs bos of struweel). Maar dan nog blijft het risico op te hoge producties en te weinig soorten. Ook wisselingen in begrazingsdruk kunnen bijdragen aan de structuurvariatie. In gebieden die belangrijk zijn voor weidevogels kunnen ruigere delen in het najaar gebloot worden. Bij bloten wordt het gewas op ca. 10 cm vanaf de grond afgemaaid en vervolgens verspreid. Kruiden- en faunarijke graslanden zijn matig voedselrijke vegetaties, die vaak niet worden bemest. Als de omstandigheden te voedselarm of te zuur (pH-KCL < 4,8) worden, kunnen we besluiten eventueel licht bemesten met ruige stalmest. Graslanden met een licht basische bodem zijn soortenrijker dan graslanden op een zure bodem. Daarom is de verwachting dat in De Séfonterpolder geen groot risico is op verzuring, omdat de bodem reeds vrij droog is. Dat is vooral aan de orde in



weidevogelgebieden, om te zorgen voor voldoende voedsel (bodemfauna) voor weidevogels. Om verzuring tegen te gaan kan eventueel ook bekalkt worden zoals reeds eerder benoemt.

In sommige gevallen is sprake van verruiging of treden storingssoorten op de voorgrond. Hierbij kunt u denken aan soorten als rietgras, pitrus, ridderzuring, jakobskruid of akkerdistel. De oorzaak ligt vaak in onvoldoende afvoer van gewas of slootschoonsel. In sommige gevallen kan ook bodemverstoring (bijvoorbeeld door inzet van te zwaar materieel, trapgaten van vee) een rol spelen. Er ontstaat dan ruimte om te kiemen en storingssoorten (als jakobskruid, akkerdistel, pitrus, zuring) grijpen die kans om zich te vestigen en vervolgens uit te breiden. In vochtigere situaties kan het ook gaan om hydrologische omstandigheden of waterhuishouding die niet optimaal zijn. Zo kunnen sterke schommelingen in de grondwaterstand leiden tot toename van soorten als rietgras en pitrus. Om meer gewas af te voeren is het verstandig om over te schakelen van beweiden naar maaien met na-beweiding. Pleksgewijs (vaker) maaien kan ook een optie zijn. Maaien op het moment dat de planten de meeste energie steken in de bovengrondse delen (d.w.z. als ze gaan bloeien), dan is de afvoer van biomassa en voedingsstoffen het grootst. Dit kan al eind mei zijn (ontwikkelingsbeheer). Als dergelijke risico's zich voor doen zal dit altijd worden medegedeeld in de app, zodat ook digitale volgers zich kunnen moeien in het beheer, en begrijpen waarom bepaalde beheerstappen worden uitgevoerd.

Vroeg maaien kan ook de dominantie van bijvoorbeeld witbol doorbreken. Vooral bij een soort als akkerdistel, die zich via de wind verspreidt, is het belangrijk om vóór de zaadsetting te maaien om verdere verspreiding tegen te gaan. Over het algemeen verspreid distelzaad zich niet verder dan 50 (-100 meter) en is maaien van distel in hele percelen niet nodig. Het kan alleen relevant zijn in graslanden die direct grenzen aan gronden van agrariërs. Mocht dit tot problemen leiden, dan kan handmaaien een oplossing bieden zoals eerder beschreven. Beweiding bevordert pitrus, omdat het vee om de pollen heen eet. Bij veel pitrus moet er gemaaid worden. Eventueel kan extra gemaaid worden in het najaar of (bij vorst) in de winter. Intensieve begrazing van jonge scheuten door schapen of pony's kan ook helpen, maar kan lastig te combineren zijn met de eisen van de rest van de vegetatie en van faunasoorten (o.a. broedvogels).

B. Kwaliteit van het voorgestelde natuurbeheer

3. *Wijze van toepassen natuurbeheer*

- Inzet vee

Beweiden is het laten begrazen van het terrein gedurende het vegetatieseizoen (seizoensbeweiding). Onder invloed van het gedrag van de dieren ontstaan patronen en variatie in structuur: kort en minder kort afgegraasde delen, mestplekken, rustplekken, paadjes e.d.

Bij een niet al te hoge gewasproductie (minder dan ca. 6 ton droge stof/ha) wil de beheerder beweiding gaan toepassingen in De Séfonsterpolder. In eerste instantie zal dit alleen na-beweiding zijn, omdat naar verwachting de gewasproductie nog boven de 6 tont drogestof/ha zit. Om dan het natuurdoel te behalen met alleen beweiding, zal niet mogelijk zijn.

Als het een zeer natte periode is of op zeer korte termijn gaat worden, en de kans op vertrapping groot is, dan is het van belang wellicht de beweiding uit te stellen. De beheerder verwacht dat dit in De Séfonsterpolder mee zal vallen door de grondslag, maar toch is dit belangrijk in de gaten te houden. De veebezetting, in eerste instantie voor na-beweiding, moet zodanig zijn dat de grasmat voor het grootste deel (minimaal ca. 70-80%) kort de winter in gaat. Als dat niet het geval is, kan de zode vervilten. Dit is slecht voor de kieming van zaden en de ontwikkeling van jonge planten. Dat leidt tot soortenarme vegetaties. Doorgaans zal een veedichtheid van 1 GVE per ha voldoen. In dit gebied zal dus een aantal van maximaal 25 GVE volstaan, zeker als alleen na-beweiding wordt toegepast. Omdat het niet rendabel is hier direct zelf dieren voor aan te schaffen, zal hier samenwerking worden gezocht met vleesveehouders of melkveehouders uit de regio. Bepalend daarbij is dat de geproduceerde melk van het bedrijf, indien dit gerelateerd kan worden aan dit gebied, of het geproduceerde vlees, als eerste wordt aangeboden via de app aan de digitale volgers. Zo gaat de inzet van vee leven bij de betrokkenen en omgeving.

De begrazingsdruk hoeft overigens niet steeds hetzelfde te zijn: wisselingen kunnen bijdragen aan de structuurvariatie. Inheemse rassen lenen zich goed voor het beweiden van deze graslanden: Fries Hollandse, Blaarkop, Lakenvelders of Brandrode runderen. In gebieden die belangrijk zijn voor weidevogels is in het voorjaar een korte vegetatie gewenst, om aantrekkelijk te zijn voor steltlopers. Ook voor andere fauna kunnen ruige delen daar het beste in het najaar gebloot worden. Bloten past alleen weer niet goed bij het verschrallen van de grond. Samen met de samenwerkingspartners en deelnemers in de app zal gepoogd worden hierin steeds de juiste keuzes te maken.

- Duur van inscharen

Zoals de samenstelling van de natuurgrond nu is, zoals reeds eerder benoemd, zal maaien van het gebied de voorkeur hebben om verschralling te versnellen. Dit in combinatie met na-beweiding om de natuurdoelstelling te halen. Het maaien zal plaatsvinden vanaf 15 juli. Eventueel eind september een tweede maal. Beweiden zal worden ingezet bij voorkeur vanaf maart (afhankelijk van het seizoen) tot begin oktober. Let hierbij op: in de eerste jaren zal een combinatie plaatsvinden op het gehele terrein, om zo maximale diversificatie te bereiken. Er kan dus worden gekozen voor een kleinere hoeveelheid dieren, bijvoorbeeld 10 GVE, op een deel van het gebied als dit tot een mooiere mozaïek kan leiden.

- Inzet van materieel en machines

Opdrachtgever beschikt zelf over het nodige materieel en machines. Zowel geschikte tractoren, maaimachines als ook een balenpers is voorhanden. Een deel van het machinepark wordt ook op andere plaatsen ingezet voor natuurdoeleinden, derhalve zijn ervaring en deskundigheid aanwezig. Deze machines kunnen ook in De Séfonsterpolder worden ingezet.

- Uitbesteding beheerswerkzaamheden

Beheerswerkzaamheden waarbij machines of expertise nodig zijn die niet in eigen bezit zijn, zullen worden uitbesteed. Hierbij moet u denken aan onderhoud van poelen en historisch water (kraan werkzaamheden), reinigen van waterlopen, maar ook het bestrijden van akkerdistel of snoeiwerkzaamheden. Daarnaast zal een ecologisch adviesbureau in de arm worden genomen om tellingen uit te voeren met betrekking tot de vegetatie, om dit vervolgens te kunnen communiceren via de app.

Omdat het beheerswerk in dit project breder wordt getrokken, zal een communicatiedeskundige worden betrokken bij het ontwikkelen van de app. Om het zo educatief en toegankelijk mogelijk te maken, dient hier een goede koppeling te zijn tussen ecologie enerzijds en educatie/communicatie anderzijds.

- Gemaakte afspraken uitbesteding

Zoals beoogd beheerder gewend is zullen voor alle uit te besteden werkzaamheden opdrachten worden verleend. In verband met de ondernemers achtergrond van de beoogd beheerder is dit gesneden koek. Elke opdracht zal worden verleend middels een officiële opdrachtbevestiging, waarin helder de kwaliteit en kwantiteit van de werkzaamheden staan beschreven. Zo wordt discussie voorkomen. Daarnaast kan dit direct gekoppeld worden aan de app, en weet elke digitale volger direct wat er staat te gebeuren in het gebied.

- Bemesting

Aangezien verschralling onderdeel is van het doeltype kruiden- en faunarijk grasland ligt het niet voor de hand dat bemesting een grote rol gaat spelen. Toch kan het incidenteel nodig zijn om bemesting toe te passen om het bodemleven voldoende te stimuleren. In dit geval zal gewerkt worden met een beperkte mestgift per hectare, bijvoorbeeld maximaal 10 ton, waarbij gebruik zal worden gemaakt van storrijke stalmest of ruige mest. Afkomstig van bedrijven met een zo gering mogelijke ecologische voetafdruk, bij voorkeur dezelfde die betrokken worden bij de begrazing en verkoop van producten via de app.

- Maaien

Maaien van kruiden- en faunarijk grasland betreft het afmaaien van het bovengrondse deel van de vegetatie. Het maaisel wordt altijd afgevoerd. We kunnen maaien, in combinatie met na-beweiden, als het gewas te productief is om uitsluitend te beweiden (meer dan ca. 5 ton droge stof per ha); alleen met maaien en afvoeren wordt verschraald.

Gefaseerd maaien is een belangrijk middel. Dit betekent niet overal en alles tegelijk, maar delen overslaan en die later maaien. Voor het verschrallen zouden we graag vroeg maaien, reeds in mei vlak voor het bloeistadium, om zo maximaal organische stof af te voeren. Maar omdat dit het risico op het beschadigen van weidevogels in het broedseizoen teveel vergroot, lijkt maaien na 15 juli voor de hand te liggen. Daarmee laten we andere delen volop in bloei komen, zaad zetten en dan maaien.



Kleine, bijzondere locaties (b.v. delen met veel microreliëf, zomen rond struweel) kunnen het beste gemaaid worden met een kleine bosmaaier. We maaien van binnen naar buiten, zodat dieren zichzelf in veiligheid kunnen brengen. Daarnaast willen we maaien in mozaïek. Dit betekent dat we maaien volgens een niet vaststaand patroon, en in verschillende stadia met tussenpozen. We maaien bij voorkeur bij zonnig, warm weer. Sommige soorten kunnen dan beter ontsnappen. Door het maaisel enkele dagen te laten liggen of te schudden, krijgt fauna de kans om te ontsnappen uit het maaisel, en kan het zaad rijpen en eruit vallen. We maaien definitief niet met een maai-zuigcombinatie: hierdoor wordt namelijk vrijwel alle fauna afgevoerd. We laten het maaisel nooit langer dan 1 week liggen, om afgifte van voedingsstoffen aan de bodem te voorkomen.

Het maaien kan in eigen beheer worden uitgevoerd met eigen machines en materiaal. Het afgemaaide materiaal of hooi zal waar mogelijk worden verkocht aan veebedrijven met een lage ecologische voetafdruk en worden aangeboden in de app.

C. Kwaliteit van de voorgestelde invulling van openstelling (recreatie), monitoring en evaluatie

4. Wijze van openstelling en onderhouden

• De Séfonsterpolder app

De beoogd beheerder is voornemens om van De Séfonsterpolder een voorbeeldproject te maken voor nieuwe natuur in Nederland. Waar openstelling van natuur verschillende voor- en nadelen heeft, kan een webapplicatie (app) hier uitkomst bieden. Denk aan openstelling waarbij teveel bezoekers komen; dit kan de natuur verstoren. Maar om binding te houden met de natuur, en begrip en support te stimuleren, is het bezoeken van natuur daarentegen zeer waardevol. Daarnaast is openstelling en recreatie ook een basisfunctie van natuur. Iedereen moet kunnen genieten van al het mooie wat de natuur ons te bieden heeft. Soms zijn deze belangen dan ook tegenstrijdig en organisatie innovatie is hierin nodig. Een app kan hier soelaas in bieden.

Gedacht wordt om een professionele app te ontwikkelen, zoals die er nog niet is. Deze app moet gratis beschikbaar komen in de App Store en Google Play en voor iedereen vindbaar zijn. De app moet enkele basisbeginselen in zich hebben:


- Mensen moeten geïnformeerd worden over wat er in De Séfonsterpolder gebeurt om zo de afstand tot natuur te verkleinen;
- mensen moeten betrokken raken, de app moet mensen nieuwsgierig maken;
- de app moet educatief zijn: jeugd en ook volwassenen moeten kunnen leren middels de app van een natuurgebied in de buurt; en
- de app moet interactief zijn: digitale volgers moeten actief betrokken worden en daarvan resultaat zien.


Bij elke ingang van het terrein zal een kwalitatief goed en duurzaam informatiebord worden geplaatst met informatie over de app. Zo weet elke bezoeker hoe hij/zij later De Séfonsterpolder kan blijven volgen na het bezoek.

Via Samenwerkingsverband Noord Nederland (SNN), een fonds van de Europese Unie, zal subsidie worden aangevraagd om deze organisatie innovatie op te kunnen zetten. Hier kan een klein deel van de kosten mee worden gedekt. Overigens is dit geen randvoorwaarde, zonder deze steun zal het project ook doorgang vinden.

Om deze zaken te bereiken is contact gezocht met een professioneel bedrijf wat apps op aanvraag kan bouwen. Ook is er contact gezocht met een ecologisch bureau alsmede een bedrijf gespecialiseerd in digitale sensortechniek. Met dit drietal zijn op basis van een brainstorm de volgende basisfuncties van de app reeds geformuleerd:

1. De Séfonsterpolder app zal informerend zijn: onder het tabblad 'info' wordt elke actie, gebeurtenis, beheersmaatregel of vinding in het gebied gecommuniceerd. Zo krijgt de beleving van natuur een nieuwe invulling. Hierbij moet u denken aan:
 - i. Als er wordt gemaaid, zal dit vooraf in de app worden gemeld;
 - ii. beheersmaatregelen zoals vee inscharen zullen worden gemeld;
 - iii. bijzondere waarnemingen in het gebied zullen gedeeld worden;

- 
- iv. bezoekers zullen zelf de mogelijkheid hebben op een soort ‘forum’ hun bevindingen te delen;
 - v. digitale volgers zullen regelmatig updates ontvangen in de app over de ontwikkeling van de structurelementen zoals het percentage hoog struweel, solitaire bomen en, indien dit gewijzigd zou moeten worden, het aantal meter slootlengte per hectare; en
 - vi. updates over de soortenontwikkeling na elke ecologische telling. Dit betekent dat volgers inzicht krijgen in kwalificerende soorten planten en dagvlinders waarop de focus ligt. Tevens zal de kwaliteitsbepaling worden gecommuniceerd.
 2. De Séfonsterpolder app zal parameters gaan delen, om op deze manier real-time monitoring te faciliteren. Hierbij moet u denken aan:
 - i. Door middel van sensortechniek zal het waterpeil real-time worden gemeten;
 - ii. door middel van sensortechniek zullen bodemtemperatuur, zuurgraad en eventueel andere variabelen real-time inzichtelijk zijn;
 - iii. een verstelbaar stuwniveau zal continue inzichtelijk zijn;
 - iv. door middel van sensortechniek zal gepoogd worden de waterconditie real-time te meten;
 - v. een 10-tal cameravallen zullen constant beeldmateriaal uploaden, zodat mensen doorlopend inzicht hebben in diersoorten die zich vestigen/tonen;
 - vi. een webcam op de poelen/historisch water zal real time inzicht geven in de bewegingen; en
 - vii. ruimtelijke condities zullen jaarlijks worden geüpdate in de app.
 3. De Séfonsterpolder app zal digitale volgers constant de mogelijkheid geven mee te stemmen over hun ideale vorm van beheer in dit gebied middels periodieke polls. Middels een pushmelding (een notificatie in het scherm van uw telefoon op het moment dat de app niet in gebruik is) zullen deelnemers weten dat er een nieuwe poll staat waarvoor hun mening gewenst is. Hierbij moet u denken aan:
 - i. Er dient een picknickbank te worden vervangen, welke nieuwe bank heeft uw voorkeur?
 - ii. Met betrekking tot het beheer hebben we de keuze om in het vroege voorjaar gras kort te bloten (kort te maaien, en maaisel achter te laten) om zo jonge steltlopers te stimuleren. Wel verdraagt dit de verschraling. Wat heeft uw voorkeur?
 - iii. We willen het waterpeil iets verhogen om een bepaald waterminnend insect te stimuleren, maar dit zal negatief uitwerken voor droogteminnende soorten. Wat heeft uw voorkeur?
 - iv. De beheerder stelt voor de veedichtheid te verhogen om zo maaien te kunnen verminderen op perceel A. Wat heeft uw voorkeur?
 - v. Het vee van boer A wordt op biologische wijze gehouden, het vee van boer B conventioneel maar met een lagere ecologische voetafdruk. Welk vee wenst u in De Séfonsterpolder?
 4. Als laatste zal De Séfonsterpolder app mogelijkheid moeten geven tot het doen van een aankoop van producten, direct of indirect gelinkt aan de polder. Hierbij moet u denken aan:
 - i. Het aanbieden van vlees of melk, geproduceerd middels beweiding in De Séfonsterpolder;

- 
- ii. het aanbieden van hooi van de hooilanden; en
 - iii. indien mogelijk het aanbieden van compost, geproduceerd uit De Séfonsterpolder, in kleine hoeveelheden voor gebruik in tuin of moestuin van digitale volgers.

Daarnaast wordt momenteel gewerkt aan de mogelijkheid om het project De Séfonsterpolder financieel te kunnen steunen via de app. Dit kan eventueel middels donaties, maar ook wordt gedacht aan complete crowdfunding voor de aankoop van het project. Direct is dit, in verband met de inschrijvingsperiode van de provincie, niet mogelijk. Wel kan het project later middels crowdfunding door de gemeenschap worden gefinancierd om zo de betrokkenheid nog groter te maken. De beoogd beheerder heeft reeds ervaring met het crowdfunden van grond en zal dit op professionele wijze vormgeven.

- Het onderhouden van de bestaande voorzieningen

Het onderhouden van de bestaande voorzieningen in dit gebied zal worden uitgevoerd door ingehuurd krachten of via een van de samenwerkingspartners. Het betreft hier het onderhoud van de paarden-aanbindplaats, de picknickbankjes en de wandelpaden. Hiervoor zal een jaarlijks onderhoudsprotocol worden opgesteld. Via de app kunnen mensen hier ook een recensie over achterlaten, zodat dit jaarlijks kan worden geoptimaliseerd.

- Ontwikkelen nieuwe voorzieningen

Momenteel is er geen goed zicht op de wensen voor het ontwikkelen van nieuwe voorzieningen in het gebied. De inrichting zoals die er nu is lijkt doeltreffend. Middels de app kan hier een veel beter beeld van worden gekregen, en kan dit dus later worden bijgesteld. Grote nieuwe voorzieningen lijken niet voor de hand te liggen, maar nieuwe voorzieningen waarbij men moet denken aan afvalbakken, een verandering in het wandelpad, of een verbetering voor het ruitgebruik kan middels de app boven water worden gehaald.

- Openstellingsperiode

Omdat beoogd beheerder juist wil streven naar een maximale betrokkenheid van de omgeving, en dit juist wil stimuleren middels de app, ligt voorhanden dat er ook een streven is om de openstellingsperiode maximaal te houden. Dat wil zeggen jaarrond. In samenspraak met het ecologisch adviesbureau zal moeten worden gekeken of dit houdbaar blijft. Keuzes hierin zullen altijd worden voorgelegd in de app, waarbij bezoekers middels een poll inspraak hebben. Dit maakt ook dit weer zeer transparant.

5. *Wijze van monitoring en evaluatie*

- Frequentie van monitoring

Omdat de nieuwe app een groot deel van de monitoring zal invullen, zal hiermee gestreefd worden naar een maximale frequentie. Namelijk real-time (constant, en 24 uur per dag 7 dagen per week te raadplegen). Natuurlijk zal dit niet met alle parameters mogelijk zijn, maar parameters als pH, waterpeil, bodemtemperatuur geven die mogelijkheid wel. Daarnaast zullen jaarlijkse ecologische tellingen worden gedeeld in de app, en zal het beheersplan op basis hiervan regelmatig worden herzien. Dit alles wordt openbaar en transparant. Dit geldt ook voor de ontwikkeling van structurelementen en de ruimtelijke condities. Dit zal niet 6 jaarlijks worden gemonitord maar

jaarlijks. Hierdoor is het door de omgeving en digitale volgers beter te volgen en komt het dichterbij de burger te staan.

- Wat wordt er gemonitord?

Omdat het beheertype Kruiden en Faunarijk Grasland N12.02 verder dient te worden ontwikkeld, zal op basis van dit beheertype worden gemonitord. Zoals reeds in hoofdstuk C benoemd zal de nieuw te ontwikkelen app hierin een grote rol spelen, en zullen alle factoren belangrijk voor het beheertype Kruiden en Faunarijk Grasland N12.02 alsmede Poel- en klein historisch water L01-01 worden gemonitord. Totaal komt dit neer op de volgende factoren:

Factor	Bandbreedte	Mogelijk in app	frequentie
structuurelement			
% hoogstruweel	5-20	Ja	1 jaar
% solitaire bomen en kleine bosjes	1-5	Ja	1 jaar
Meter slootlengte per ha	100	Ja	1 jaar
Flora en Fauna			
Aantal gekwalificeerde soorten planten	>4	Ja	1 jaar
Aantal gekwalificeerde soorten dagvlinders	>4	Ja	1 jaar
Aantal waargenomen vissen in poelen	0	Ja	1 jaar
Ruimtelijke condities			
Verbonden met andere beheertypen binnen 30 meter	Hoog-midden-laag	Ja	1 jaar
In nabijheid van andere grasland beheertypen	Hoog-midden-laag	Ja	1 jaar
Geïsoleerd beheertype	Hoog-midden-laag	Ja	1 jaar
% open water oppervlakte in poelen	>50	Ja	1 jaar
% afrastering oeverlengte	>50	Ja	1 jaar
% begroeiing oeverlengte poelen	>25	ja	1 jaar
Extra monitoring			
Beheersmaatregelen en acties	N.v.t.	Ja	Real-time
Waarnemingen en vindingen	N.v.t.	Ja	Real-time
Soortenontwikkeling en kwaliteitsbepaling	N.v.t.	Ja	1 jaar
Watertemperatuur, bodemtemperatuur	N.v.t.	ja	Real-time middels sensoren
Zuurgraad bodem	4-8	Ja	Real-time middels sensoren
Stuwniveau/waterpeil	-1,10 tot -0,60	Ja	Real time middels meettechniek
Fauna activiteit bij	N.v.t.	Ja	Real time middels

poelen			webcam
Fauna activiteit in veld	N.v.t.	Ja	Real time middels cameravallen.
Oogsten van producten zoals hooi. Maar ook vlees, melk, etc.	N.v.t.	Ja	Real time

Door deze manier en frequentie van monitoring is niet alleen door provincie Fryslân eenvoudig te volgen hoe het project er voor staat; ook alle betrokken partijen, samenwerkingspartners, geïnteresseerden en omwonenden hebben zo altijd inzicht in het natuur ontwikkelingsproject.

- Door wie wordt er gemonitord?

Door het unieke concept van De Séfonsterpolder app wordt ineens het monitoren mogelijk gemaakt voor elke betrokkene of geïnteresseerde. De natuurontwikkeling wordt maximaal transparant. Natuurlijk is het zo dat beheerders van de app hierin in eerste instantie de grootste rol zullen spelen. Voor de input van de app zal dan ook, zoals eerder aangegeven, jaarlijks een ecologisch adviesbureau worden aangesteld om de monitoring uit te voeren en in te voeren in de app. Een deel van de monitoring, zoals het registreren van beheersmaatregelen, zal door de beheerder zelf worden uitgevoerd. Omdat bezoekers van het gebied via de app inspraak hebben in reilen en zeilen binnen het gebied, hebben zij ook inspraak over de monitoring via het forum in de app. Vindt een bezoeker een nieuwe soort? Dan kan deze persoon foto's daarvan uploaden en zelf actief meedoen aan het monitoren. Vindt een bezoeker het waardevol om zelf een bijdrage te leveren met betrekking tot het in kaart brengen van ruimtelijke condities, of is deze persoon van mening dat er iets mis gaat in deze monitoring: door middel van de eigen smartphone kan er snel opbouwende kritiek worden geleverd en kan de monitoring worden bijgesteld.

- Op welke wijze vindt evaluatie plaats?

Omdat er via het nieuwe systeem van De Séfonsterpolder app een veelvoud aan informatie beschikbaar komt wat ook nog eens vele malen accurater is in vergelijking tot ouderwetse informatie van slechts één ecooloog, wordt het ineens mogelijk hier ook doorlopend voorzichtig op bij te sturen. Sturing die ook weer via een poll in de app aan de digitale volgers, bezoekers en geïnteresseerden kan worden voorgelegd. Zo 'staan de beste stuurlied niet meer aan wal', maar helpt de gehele gemeenschap mee sturen. Evaluatie is dus niet meer voorbehouden aan een bepaald moment, of een bepaald persoon of adviesbureau. Evaluatie vindt constant plaats. Wij realiseren ons terdege dat dit een nieuwe manier van denken vergt van de wetgever en bestuurlijke organen. Toch denken wij dat gemiddelde burger en natuur geïnteresseerde hier al lang klaar voor is en behoefte heeft aan nieuwe concepten.

Natuurlijk zal er ook evaluatie plaats moeten vinden van het functioneren van De Séfonsterpolder app. Deze evaluatie willen we laten plaatsvinden aan het eind van jaar 1, samen met ontwikkelaars en het betrokken ecologisch adviesbureau en eventueel provincie Fryslân indien daar interesse voor is. Zo kunnen we als bedenker en ontwikkelaar samen met specialisten bijsturen. Daarna zal geëvalueerd worden aan het eind van de eerste beheersperiode van 6 jaar samen met wederom het betrokken ecologisch adviesbureau en de provincie Fryslân. In overleg kan er voor worden gekozen de uitkomsten van deze evaluaties, gezien het innovatieve karakter, publiek te maken. Op deze manier kan het geheel zich ontwikkelen tot een nieuw en kopieerbaar concept.



D. Beheerafstemming met omliggende percelen

Allereerst dient vermeld te worden dat ons inziens de beheerafstemming met omliggende percelen een belangrijk punt is. Om succesvol te kunnen worden met de besproken beheertypes in De Séfonsterpolder is het van wezenlijk belang dat omliggende percelen een beheertype zullen hebben dat het beheer in De Séfonsterpolder niet negatief beïnvloed. Hierbij moet gedacht worden aan kwalijk gebruik van herbicide/fungicide, of pesticide in het algemeen, met hun werking breder dan alleen het perceel waarop het wordt gebruikt. Maar ook agrarische gewasrotaties op omliggende percelen die niet passen bij het beheer in het beoogde gebied, of verwaarloost bosbeheer met als gevolg een verhoogde predatie, zijn niet wenselijk. De enige juiste methode om dit te bewerkstelligen is dialoog.

De Séfonsterpolder app speelt hierin een grote rol. Ook eigenaren en beheerders van omliggende percelen weten wat er op het betreffende naastliggende perceel gebeurt, en kunnen zelf mee oordelen over (nadelige) effecten van hun beheer op een aangrenzend perceel; De Séfonsterpolder. Transparantie in een andere vorm. Zij kunnen zelf eventuele negatieve effecten van hun beheer op De Séfonsterpolder bekijken, inschatten, alsmede ook de mening van bezoekers hierover evalueren. Dit zou het gehele beheer in de regio moeten versterken.

Daarnaast blijft conventionele communicatie een grote rol spelen. Als nieuwe beheerder zal er in jaar één direct contact worden gezocht met de eigenaren/beheerders van alle omliggende percelen. Zij zullen uitleg krijgen over het nieuwe concept, om zo ook begrip te creëren. Openheid en transparantie wordt in de moderne tijd niet door iedereen gewaardeerd. De juiste uitleg en introductie is daarom onontbeerlijk.



E. Samenwerking met andere partijen

- Digitale volgers

De rode draad van dit concept is samenwerking. Een innovatieve manier van het organiseren en beheren van nieuwe natuur. Bottom up, wat zoveel wil zeggen dat individuele bezoekers/digitale volgers en geïnteresseerden handvaten krijgen om mee te organiseren. De nieuwe beheerder wil met hen samenwerken. Zoals reeds in hoofdstuk C omschreven zijn er vele verschillende invalshoeken van waaruit deze samenwerking met de digitale volger wordt gezocht. Het is dus ook cruciaal dat de app ook daadwerkelijk wordt gedownload, en dat er daadwerkelijk gebruik gemaakt gaat worden van de app. Een kleine publicatie van de provincie Fryslân na de gunning zou daarbij kunnen helpen. De beoogde beheerder heeft zakelijk gezien veel ervaring met social media en digitale volgers.

- Vereniging Bosk & Greide

Deze vereniging voor Particulier en Agrarisch natuurbeheer is in 1998 opgericht en speelt de laatste jaren een grote rol als gebiedscoördinator. Daarnaast doet de vereniging aan het stimuleren van natuurbeheer in de regio, advisering en ondersteuning en het uitvoeren van onderzoek alsmede de coördinatie van onderhoudswerkzaamheden. Als gebiedscoördinator kan deze vereniging wellicht een rol spelen in het beter implementeren van De Séfonsterpolder in de regio, wat kan zorgen voor een betere samenhang van gebieden. De beoogde beheerder heeft ervaring met Vereniging Bosk & Greide als lid en donateur.

- Kollektyf Westergo (en daarmee Kollektievenberied Fryslân)

Het coöperatief Kollektief Westergo is een collectief voor agrarisch natuur en landschapsbeheer en bestaat uit 6 agrarische natuurverenigingen (waaronder ook Bosk & Greide). Omdat de nieuwe beheerder van De Séfonsterpolder graag het concept van De Séfonsterpolder app zou willen uitrollen en de bevindingen hiervan zou willen delen, is het belangrijk dat er samenwerking wordt gezocht met dit collectief. De beoogde beheerder heeft ervaring met Kollektyf Westergo via verschillende agrarisch natuurbeheer projecten.

- Omliggende grondeigenaren

Waaronder, en niet gelimiteerd tot: It Fryske Gea, Mts Bijsterbosch, VOF De Betonpleats, Mts Groen en Mts De Groot. Zoals reeds in hoofdstuk D besproken is het van wezenlijk belang dat er in de omgeving goed contact is met beheerders en grondeigenaren van omliggende percelen. Omdat beheerafstemming alleen niet voldoende is scharen wij dit liever onder samenwerking. De omliggende grondeigenaren maken reeds onderdeel uit van het netwerk van de beoogde beheerder, waardoor een samenwerking eenvoudig is te realiseren.

- Vogelwacht Balk en omstreken

Aangezien de vogelwacht in de regio een grote rol speelt op het gebied van het beheer van weidevogelstand alsmede andere soorten gevogelte, wordt het als waardevol ingeschat om hier een samenwerking te zoeken. De vogelwacht zou een deel van het beheer qua weidevogels op zich kunnen nemen, en wellicht een rol kunnen spelen in het voorzien van informatie in de app over weidevogels in het broedseizoen. De beoogde beheerder heeft ervaring met Vogelwacht Balk en omstreken en is bekend met de bestuursleden.

- Empatec

Het bedrijf Empatec wordt gezien als beoogd samenwerkingspartner voor het uitvoeren van verschillende beheersmaatregelen zoals snoeiwerkzaamheden, bestrijding van akkerdistel en het verwijderen van woekerplanten indien nodig. Empatec heeft van oudsher ervaring met dergelijk beheer in de regio, en heeft daarnaast een sociale functie met betrekking tot de inzet van medewerkers. Deze combinatie spreekt aan en verdient daarmee de voorkeur op het vlak van uitvoeren van beheersmaatregelen. De beoogde beheerder kent Empatec als partij, maar heeft met hen nog geen ervaring. Wel zijn er reeds referenties opgevraagd.

- Veehouders uit de regio

Omdat begrazing een wezenlijk onderdeel uitmaakt van het concept, willen we in overleg met de digitale volgers in de app een of meerdere veehouders zoeken om een samenwerking mee op te zetten voor de begrazing. Hiervoor is in eerste instantie de gewenste diersoort, passend bij het beheertype, van belang. Hierbij wordt gedacht aan veehouders met Fries Hollandse runderen (niet te verwarren met de moderne Holstein Frisian), Brandrode runderen, blaarkop of Lakenvelder runderen. Ook het Maas-Rijn-IJssel ras lijkt ons passend (MRIJ). Op deze wijze kan gepoogd worden bij te dragen aan het in stand houden van zeldzame inheemse koeienrassen. Concrete bedrijven waar aan wordt gedacht bij het zoeken van een samenwerking zijn De Graasboerderij te Sondel (Fries Hollandse runderen) of Gerritsma te Elahuizen (Fries Hollandse runderen), welke beide biologisch dynamisch boeren. Maar ook De Betonpleats te Oudemirdum heeft passende rassen (onder andere Blaarkop en Lakenvelder) en is in de afgelopen jaren 'meest duurzame boer van Friesland' geworden. De beoogde beheerder is bekend met voorgestelde drie veehouders en heeft een ruime agrarische kennissenkring in de regio.

- V.O.F. Koopman Kraan en Loonbedrijf


Voor het uitvoeren van beheerswerkzaamheden zoals het opschonen van poelen of waterlopen, alsmede het egaliseren van wandel- of ruiterspaden zal samenwerking worden gezocht met Koopman Kraan en loonbedrijf. Zij beschikken over passende machines, zowel groot als klein, voor werk in groen en natuur. Ze hebben ervaring met het onderhoud van natuurgebieden en voeren dit in de regio ook uit voor andere beheerders. Daarnaast is goed contact met deze partij. Niet onbelangrijk is dat ze gevestigd zijn direct naast De Séfonsterpolder wat onnodige machinebewegingen en daarmee stikstofuitstoot kan beperken. De beoogde beheerder is goed bekend met V.O.F. Koopman en heeft meerdere malen met hen zaken gedaan in het verleden.

- Samenwerkingsverband Noord Nederland

Omdat voor het ontwikkelen en bouwen van De Séfonsterpolder app innovatiesubsidies zullen worden aangevraagd zal ook een samenwerking met SNN in beeld komen. SNN verstrekt passende subsidies, afkomstig van Europese gelden, voor innovatie en ontwikkeling. Samen met adviseurs van SNN zal worden gekeken naar subsidiemogelijkheden. De beoogde beheerder heeft ruime ervaring met SNN in uiteenlopende projecten.

- Web applicatie (app) bouwers en communicatie deskundigen

Waaronder, maar niet gelimiteerd tot, AppsforAgri, Fish on Fire, MSML of freelancers. Voor het ontwikkelen van De Séfonsterpolder app zal worden samengewerkt met partners die bekend zijn met natuurbeheer en ondertussen het vak van het bouwen van webapplicaties verstaan. Daarnaast zullen deze partijen kennis moeten hebben van moderne communicatie structuren. De beoogde beheerder



contact met enkele van deze partijen in verband met een voorgaande brainstorm. Dit contact zal moeten worden uitgebouwd.

- Ecologische adviesbureaus

Waaronder, maar niet gelimiteerd tot, Altenburg & Wymenga, Ecoresult, Regelink Ecologie & Landschap. Voor de jaarlijkse monitoring alsmede een doorlopend advies op het gebied van ecologie en natuurontwikkeling zal de hulp in worden geschakeld van een ecologisch adviesbureau. Per jaar zal worden bekeken of dit bureau, in samenspraak met de digitale volgers, genoeg toegevoegde waarde heeft om het volgende jaar wederom te begeleiden. De beoogd beheerder heeft ervaring met enkele ecologisch adviesbureaus in voorgaande projecten.

- Crowdfunding platform Geldvoorelkaar.nl

Voor de financiering van het project zullen in eerste instantie eigen middelen worden aangetrokken, zie ook hoofdstuk G. Dit heeft te maken met het feit dat er enige snelheid gewenst is in het afrondings- en financieringstraject. Toch is de wens om het project breed gedragen te krijgen in de omgeving, en daarom zal een crowdfunding actie worden opgezet via Geldvoorelkaar.nl. Het gaat dus in dit concept niet om het financieerbaar te krijgen, maar om het dichterbij de digitale volger te brengen als deze zelf ook mede financierer is. Een professioneel crowdfunding platform als Geldvoorelkaar.nl is hiervoor geschikt. De beoogd beheerder heeft ervaring met crowdfunding platforms en crowdfundingen van grond in het algemeen, maar ook met Geldvoorelkaar.nl specifiek.

- Meetinstrumentatie bedrijven,

Waaronder, maar niet gelimiteerd tot, CaTeC meetinstrumentatie, Sensoterra, Wildlife Monitoring Solutions. Om een app te kunnen bouwen met de juiste input qua data zal samenwerking worden gezocht met verschillende bedrijven die meetinstrumentatie leveren. Een eerste verkenning hierin is reeds gedaan. Er zijn voldoende meetinstrumenten beschikbaar die middels 3G of Wifi uitleesbaar zijn en zo real-time gemonitord kunnen worden. Datzelfde geldt voor cameravallen. De beoogd beheerder heeft nog geen ervaring met deze bedrijven. Dit zal verder uitgebouwd moeten worden.

- Natuurcollectief Fryslân

Natuurcollectief Fryslân verzorgt de subsidieaanvragen Natuur en Landschap voor deelnemers uit heel Friesland die een SNL beheervergoeding willen ontvangen. De beoogd beheerder zal zich dus zo snel als mogelijk bij dit collectief aansluiten, om zo aan de voorwaarde van het hebben van een SNL certificaat te kunnen voldoen. Daarnaast kan dit het contact met andere beheerders stimuleren. Beoogd beheerder heeft nog geen ervaring met dit collectief.

F. Ervaring met natuurbeheer

De beoogd beheerder heeft ruime ervaring met natuurbeheer. Zowel agrarisch natuurbeheer alsook natuurbeheer zonder agrarisch medegebruik. De beoogd beheerder is opgegroeid in de agrarische sector op een melkveebedrijf en heeft een opleiding Animal Production Systems gevolgd aan de Wageningen Universiteit en Research centre. De leerstoelgroep Animal Production Systems focust op de steeds groter wordende complexiteit die dierhouderij systemen met zich meebrengen in de hedendaagse maatschappij. Er werd hierbij veel gekeken naar synergie en innovaties op het gebied van duurzaamheid, impact op de omgeving, dierwelzijn, economische rentabiliteit van nieuwe systemen om zo met al deze aspecten een duurzamere toekomst te ontwerpen.

Na zijn studie is de beoogd beheerder altijd werkzaam geweest binnen de agrarisch sector op het gebied van innovatieve technieken binnen de dierhouderij om zo mineralenefficiëntie en duurzaamheid te bevorderen. Dit is niet geheel onverdienstelijk geweest en inmiddels is de beoogd beheerder eigenaar van verschillende bedrijven.

Daarnaast is de beoogd beheerder sinds 2015 zelf actief met agrarisch natuurbeheer, natuurontwikkeling en behoud en conservering van kwetsbare natuur. Momenteel is er een gebied van 219 hectare grond in volledig privé eigendom alwaar agrarisch natuurbeheer en natuurontwikkeling samen met biologische landbouw hand in hand gaan. Om dit meer concreet te maken kan aangegeven worden dat:

- In 2015 het conventionele veebedrijf is omgeturnd naar volledig biologische bedrijfsvoering met natuurdoelen;
- in 2015 is 24 hectare bos en beweidbaar bos aangekocht;
- in 2016 is begonnen met het aanleggen van akkerranden, kruidenrijk grasland, alsmede begraasd bos. Ook is er 6 hectare speciale biotoop in ere hersteld voor speciale mossen en grassen;
- in 2017 is 19 hectare mogelijke plasdras aangekocht en vervolgens aangelegd, ook wel natte dooradering genoemd. Dit in samenwerking met omliggende grondeigenaren, ecologen en specialisten;
- in 2018 en 2019 is dit alles verder uitgebouwd en verbeterd; en
- sinds 2019 is er een zoektocht gaande naar een nieuw te ontwikkelen potentieel natuurgebied.

De beoogd beheerder geeft de voorkeur aan het ontwikkelen van breed gedragen natuur op innovatieve wijze. Alsmede natuur die economisch gezien kostendekkend is of een verdienmodel heeft, om op deze wijze het multipliceren van het concept mogelijk te maken. Tot nog toe is dit met alle projecten mogelijk geweest.

Een eigen SNL certificaat is tot op heden nog niet nodig geweest, maar de eerste stappen om dit aan te vragen zijn reeds gezet. Er kan dus worden aangenomen dat dit SNL certificaat op een later moment te overhandigen is.

G. Beschrijving kosten en opbrengsten

- Maatschappelijke kosten en opbrengsten (MKBA)

Een maatschappelijke kosten en baten analyse is een kosten-batenanalyse waarbij de kosten en baten voor gehele maatschappij worden beschouwd. Daarbij wordt ook rekening gehouden met zaken als klimaat, luchtverontreiniging, geluid, ongevallen, werkgelegenheid, leefbaarheid en andere niet in geldelijke middelen kwalificeerbare zaken. We moeten zo eerlijk zijn dat het nu te ver gaat om voor dit project een complete MKBA te maken en te tonen. Wel achten we het nodig, gebaseerd op het voorgestelde concept om middels nieuwe vormen van communicatie de natuur dichterbij de omgeving te brengen, enkele maatschappelijke baten te benoemen. Maatschappelijke kosten zijn niet direct aanwijsbaar ten opzichte van andere concepten waarbij geen gebruik wordt gemaakt van een speciaal ontwikkelde web applicatie.

Maatschappelijke baten waar aan gedacht kan worden, direct gerelateerd aan dit unieke concept en dus bovenop de gewenste succesvolle natuurontwikkeling, zijn:

- De maatschappij gaat zich middels dit project beter bewust worden van het belang van natuurontwikkeling. Zowel jeugd als volwassenen;
- de maatschappij zal in staat worden gesteld online makkelijker te combineren met offline natuur en het genieten hier van;
- de maatschappij zal beter inzichtelijk krijgen welke lastige keuzes natuurbeheerders soms moeten maken, en waarom, omdat ze mee kunnen beslissen middels polls;
- de omgeving zal beter betrokken raken bij solitaire natuurontwikkeling, waardoor natuurontwikkeling meer begrip zal krijgen, maar ook zonder discussies te voeren breder gedragen zal worden. Dit brengt maatschappelijke rust en consensus; en
- natuurontwikkeling kan door middel van De Séfonterpolder app effectiever worden en goedkoper waar de maatschappij direct baat bij heeft.

- Financiële kosten en opbrengsten

In onderstaande tabel vindt u een uiteenzetting van de opstartkosten, alsmede een financiële kosten/baten analyse op hoofdlijnen.

	<u>Opstartkosten</u>					
Afgeven bankgarantie	€ 500					
Aanschaf gronden	€ 313.006					
Overdrachtsbelasting	€ 0					
Notaris	€ 1.250					
financieringskosten	€ 2.500					
Aanschaf betalingsrechten	€ 6.250					
Opzetten Crowdfunding	€ 8.820					
Overzetten financiering	€ 1.250					
Aanschaf sensoren	€ 2.200					
Aanschaf cameravallen	€ 3.500					
Bouw Web applicatie	€ 25.000					
Regionale online marketing introductie webapplicatie	€ 2.000					
Plaatsen sensoren en cameravallen, activeren app	€ 2.500					
Aanschaf informatieborden bij ingang	€ 2.000					
Ecologisch onderzoek startsituatie	€ 2.500					
Eerste herstellende beheersmaatregelen	€ 4.000					
TOTAAL	€ 377.276					
<u>Jaarlijks</u>	<u>Kosten</u>				<u>Baten</u>	
Rente 2 %	€ 7.546			Betalingsrechten	€ 6.681	
Aflossing 2,5%	€ 9.432					
Crowdfunding kosten	€ 720			Graasdierpremie, via diereigenaar	€ 3.825	
Onderhoud en vervanging sensoren	€ 500			subsidie klein historisch water	€ 134	
Onderhoud en vervanging cameravallen	€ 500			subsidie kruiden-en faunairijk grasland	€ 4.669	
Internet 4G abonnement op locatie	€ 1.000			verkoop hooi	€ 5.000	
Onderhoud webapplicatie	€ 1.000			verhuur mestafzetruimte	€ 12.800	
Jaarlijks ecologisch onderzoek	€ 1.500			Provisie over verkoop producten uit gebied	€ 250	
Kosten extra beheersmaatregelen	€ 3.000					
Standaardkostprijs directe werkzaamheden	€ 8.103			Privé donatie	€ 2.500	
Aanvoer vaste mest	€ 0					
Waterschapslasten	€ 2.757			Vrijwillige donaties via app	€ 1.000	
TOTAAL	€ 36.057				€ 36.859	

Onder de opstartkosten vindt u alle kosten die gemaakt zullen worden om het project op te starten. Hierin zitten alle aankoopkosten verwerkt, alsmede ook de kosten om De Séfonsterpolder app te bouwen. Om wat extra publiciteit te genereren zit er ook een klein bedrag in voor wat marketing activiteiten (voornamelijk social media). Daarnaast zijn we voornemens ook de startsituatie ecologisch gezien in kaart te brengen, en waar nodig reeds enkele herstellende beheersmaatregelen uit te voeren. Daarom is hiervoor vast een klein budget gereserveerd.

Wat de exploitatie betreft gaan we gezien de huidige rentetarieven uit van 2% rente en 2,5% aflossing. Aangezien we het project eerst uit eigen middelen zullen financieren en dit later met crowdfunding willen overnemen, nemen we in de kosten/baten analyse alvast jaarlijkse kosten voor het crowdfunding platform mee.

Daarnaast zal de app het nodige onderhoud vergen, en datzelfde geldt ook voor de sensoren en cameravallen. Internet zal op locatie aangelegd moeten worden. Elektriciteit voorziening kan door middel van een zonnepaneel.

Aangezien we bij aanschaf direct ook betalingsrechten willen aanschaffen, zullen deze betalingsrechten vervolgens jaarlijks worden uitgekeerd in verband met het welbekende systeem. Aangezien natuurgrond met functie grasland onder de mestwetgeving valt, zal de mestafzetruimte verhuurd kunnen worden, zonder dat hier fysiek mest op wordt aangevoerd.

We verwachten een kleine provisie over de verkochte producten via de app. Dit zal samen met de samenwerkende veehouders nader bepaald moeten worden. Daarnaast willen we privé elk jaar een



donatie aan het project doen. Daarnaast verwachten we nog een klein bedrag aan vrijwillige donaties via de app.

Dit alles overziend verwachten we dat we jaarlijks met een klein plusje op de begroting zouden moeten kunnen eindigen. Zo kan natuur in Nederland zichzelf bekostigen, de overtuiging die wij hebben en reeds eerder in dit rapport benoemd hebben.